

הַלְבוֹת יְסוּדֵי הַתּוֹרָה פֶּרֶק ה'

א. כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל מְצוּיִן עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם הַגָּדוֹל הַזֶּה, שֶׁנֶּאֱמָר "וְנִקְדַּשְׁתִּי, בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (ויקרא כב, לב); וּמִזִּהְרִין שְׁלֹא לְחַלְלוֹ, שֶׁנֶּאֱמָר "וְלֹא תַחֲלִלוּ, אֶת-שֵׁם קְדוֹשִׁי" (שם). כִּיצַד בְּשַׁעַת שִׁיעָמָד גּוֹי וַיֹּאנֶס אֶת יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹר עַל אַחַת מִכָּל מִצְוֹת הָאֱמוּרוֹת בַּתּוֹרָה אוֹ יִהְרֶגְנוּ, יַעֲבֹר וְאֵל יִהְרֶג: שֶׁנֶּאֱמָר בַּמִּצְוֹת, "אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אַתֶּם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם" (ויקרא יח, ה) וְלֹא שְׂיָמוּת בָּהֶם. וְאִם מֵת וְלֹא עָבַר, הֲרִי זֶה מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ.

ב. בְּמָה דְּבָרִים אֱמוּרִים, בְּשָׂאֵר מִצְוֹת חוּץ מִעֲבוּדָה זָרָה, וּגְלוּי עֲרִיּוֹת, וּשְׂפִיכוֹת דָּמִים. אָבֵל שְׁלוֹשׁ עֲבֻרוֹת אֵלּוּ, אִם יֹאמֶר לוֹ עָבַר עַל אַחַת מֵהֶן אוֹ תִּהְרֶג, יִהְרֶג וְאֵל יַעֲבֹר.

ג. בְּמָה דְּבָרִים אֱמוּרִים, בְּזִמָּן שֶׁהַגּוֹי מִתְכַּוֵּן לְהִנָּאת עַצְמוֹ, כְּגוֹן שֶׁאֵנְסוֹ לְבָנוֹת לוֹ בֵּיתוֹ בְּשֶׁבֶת אוֹ לְבִשָּׁל לוֹ תְּבַשִּׁילוֹ אוֹ אֵנְס אִשָּׁה לְבַעֲלָהּ וְכִיּוּצֵא בִּזְהָ. אָבֵל אִם נִתְכַּוֵּן לְהַעֲבִירוֹ עַל הַמִּצְוֹת בְּלִבָּד אִם הָיָה בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ, וְאִין שֵׁם עֲשָׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל יַעֲבֹר וְאֵל יִהְרֶג; וְאִם אֵנְסוֹ לְהַעֲבִירוֹ בַּעֲשָׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל יִהְרֶג וְאֵל יַעֲבֹר, וְאִפְלוּ לֹא נִתְכַּוֵּן לְהַעֲבִירוֹ אֵלּא עַל מִצְוָה מִשָּׂאֵר מִצְוֹת בְּלִבָּד.

ד. וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ, שְׁלֹא בְּשַׁעַת הַשְּׂמֵד. אָבֵל בְּשַׁעַת הַשְּׂמֵד, וְהוּא כְּשִׁיעָמָד מֶלֶךְ רָשָׁע כְּנֻכּוֹד־נֶאֱצָר וְחֻבְרִיו וְיִגְזֹר שְׂמֵד עַל יִשְׂרָאֵל לְבַטֵּל דָּתָם אוֹ מִצְוָה מִן הַמִּצְוֹת יִהְרֶג וְאֵל יַעֲבֹר, אִפְלוּ עַל אַחַת מִשָּׂאֵר מִצְוֹת, בֵּין נֹאנֵס בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה, בֵּין נֹאנֵס בֵּינוֹ לְבֵין גּוֹיִים.

ה. כָּל מִי שֶׁנֶּאֱמָר בּוֹ יַעֲבֹר וְאֵל יִהְרֶג, וְנִהְרֶג וְלֹא עָבַר הֲרִי זֶה מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ. וְכָל מִי שֶׁנֶּאֱמָר בּוֹ יִהְרֶג וְאֵל יַעֲבֹר, וְנִהְרֶג וְלֹא עָבַר הֲרִי זֶה קִדַּשׁ אֶת הַשֵּׁם. וְאִם הָיָה בַּעֲשָׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל הֲרִי זֶה קִדַּשׁ אֶת הַשֵּׁם בְּרַבִּים, כְּדִנְיָאֵל חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וְעִזְרִיָּה וְכַרְפִּי עֲקִיבָה וְחֻבְרִיו; וְאֵלּוּ הֵם הַרוּגֵי מַלְכוּת, שְׂאִין מַעֲלָה עַל מַעֲלָתָם, וְעֲלִיהֶם נֶאֱמָר "כִּי-עֲלִיד, הִרְגָנוּ כָּל-הַיּוֹם; נַחֲשָׁבְנוּ, כִּצְאֹן טַבַּחָה" (תהילים מד, כג), וְעֲלִיהֶם נֶאֱמָר "אֶסְפוּ-לִי חֲסִידֵי כְרָתִי בְרִיתִי, עָלֵי-זִבְח" (תהילים נה, ה).

ו. וְכָל מִי שֶׁנֶּאֱמָר בּוֹ יִהְרֶג וְאֵל יַעֲבֹר, וְעָבַר וְלֹא נִהְרֶג הֲרִי זֶה מִחֲלָל אֶת הַשֵּׁם, וְאִם הָיָה בַּעֲשָׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל, הֲרִי זֶה חֲלָל אֶת הַשֵּׁם בְּרַבִּים; וּבִטֵּל מִצְוֹת עֲשֶׂה שֶׁהִיא קְדוּשַׁת הַשֵּׁם, וְעָבַר עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁהִיא חֲלוּל הַשֵּׁם. וְאִף עַל פִּי כֵן, מִפְּנֵי שֶׁעָבַר בְּאֵנְס, אִין מַלְקִין אוֹתוֹ וְאִין צָרִיד לֹאמֹר שְׂאִין מְמִיתִין אוֹתוֹ בֵּית דִּין, אִפְלוּ הֶרֶג בְּאֵנְס: שְׂאִין מַלְקִין וּמְמִיתִין, אֵלּא לַעֲבוֹר בְּרִצּוֹנוֹ בְּעֵדִים וְהִתְרָאָה, שֶׁנֶּאֱמָר בְּנוֹתָן מִזְרְעוּ לַמֶּלֶךְ, "וְנִתַּתִּי אֹנִי אֶת-פָּנָי בְּאִישׁ הַהוּא" (ראה ויקרא כג, ויקרא כה, ה); וּמִפְּנֵי הַשְּׂמוּעָה לְמָדוֹ, "הַהוּא" לֹא אֵנוֹס וְלֹא שׁוֹגֵג וְלֹא מְטָעָה.

ז. וְיָמָּה אִם עֲבוּדָה זָרָה, שֶׁהִיא חֲמוּרָה מִן הַכָּל, הָעוֹבֵד אוֹתָהּ בְּאֵנְס אֵינוֹ חַיֵּב כְּרָת, וְאִין צָרִיד לֹאמֹר מִיתַת בֵּית דִּין קָל וְחֻמָּר לְשָׂאֵר מִצְוֹת הָאֱמוּרוֹת בַּתּוֹרָה. וּבְעֲרִיּוֹת, הוּא אוֹמֵר "וְלִנְעֹר לֹא-תַעֲשֶׂה דְּבָר" (דברים כב, כו).

ח. נָשִׁים שֶׁאָמְרוּ לָהֶם גּוֹיִים, תָּנוּ לָנוּ אַחַת מִכֶּם וְנִטְמָא אוֹתָהּ, וְאִם לֹאוּ, נִטְמָא אֶת כָּלְכֶם יִטְמָאוּ אֶת כָּלְךָ, וְאֵל יִמְסְרוּ לָהֶם נַפְשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל. וְכֵן אִם אָמְרוּ לָהֶם גּוֹיִים, תָּנוּ לָנוּ אֶחָד

מִכֶּם וְנִהְרָגְנִי, וְאִם לֹא, נִהְרָג אֶת כָּלְכֶם יִהְרָגוּ כָּלֶם, וְאֵל יִמְסְרוּ לָהֶם נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל. וְאִם יִחְדּוּהוּ לָהֶם וְאָמְרוּ, תָּנוּ לָנוּ פְּלוֹנִי אוֹ נִהְרָג אֶת כָּלְכֶם אִם הִיא מַחִיב מִיתָה כְּשֶׁבַע בֶּן בְּכָרִי, יִתְּנוּ אוֹתוֹ לָהֶם, וְאִין מוֹרִין לָהֶם כֵּן, לְכַתְּחִלָּה; וְאִם אֵינוּ חִיב יִהְרָגוּ כָּלֶם, וְאֵל יִמְסְרוּ לָהֶם נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל.

ז. כְּעִנִּין שֶׁאָמְרוּ בְּאַנְסִין, כִּךְ אָמְרוּ בְּחֻלָּאִים. כִּיצַד מִי שֶׁחָלָה וְנָטָה לָמוֹת וְאָמְרוּ הָרוּפְאִים שֶׁרְפוּאָתוֹ בְּדִבְרֵי פְּלוֹנִי מְאֻסְרִין שְׁבַתוֹרָה, עוֹשִׂין לוֹ. וּמִתְרַפְּאִין בְּכָל אֲסוּרִין שְׁבַתוֹרָה, בְּמָקוֹם סְכָנָה: חוּץ מִעֲבוּדָה זָרָה וְגִלּוּי עֲרִיּוֹת וּשְׁפִיכוֹת דָּמִים שֶׁאֶפְלוּ בְּמָקוֹם סְכָנָה, אֵין מִתְרַפְּאִין בָּהֶם; וְאִם עָבַר וְנִתְרַפָּא עוֹנְשִׁין אוֹתוֹ בֵּית דִּין, עֹנֵשׁ הָרָאוּי לוֹ.

י. וּמִנִּין שֶׁאֶפְלוּ בְּמָקוֹם סְכָנָת נֶפֶשׁוֹת, אֵין עוֹבְרִין עַל אַחַת מִשְׁלוֹשׁ עֲבֻרוֹת אֵלּוּ: שֶׁנֶּאֱמַר "וְאַהֲבַת, אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ, וּבְכָל-מְאֻדְךָ" (דְּבָרִים ו,ה), אֶפְלוּ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשְׁךָ. וְהִרִיגַת נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל לְרִפּוּת נֶפֶשׁ אַחֶרֶת, אוֹ לְהַצִּיל אָדָם מִיָּד אָנֹס דְּבַר שֶׁהִדְעַת נוֹטָה לוֹ הוּא, שֶׁאֵין מְאֻבְדִּין נֶפֶשׁ מִפְּנֵי נֶפֶשׁ; וְעֲרִיּוֹת הִקְשׁוּ לְנֶפֶשׁוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי כַּאֲשֶׁר יָקוּם אִישׁ עַל-רֵעֵהוּ, וּרְצָחוּ נֶפֶשׁ כֵּן, הִדְבָּר הַזֶּה" (דְּבָרִים כב,כו).

יא. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים שֶׁאֵין מִתְרַפְּאִין בְּשָׂאֵר אֲסוּרִין אֲלֹא בְּמָקוֹם סְכָנָה בְּזִמְנֵי שֶׁהֵן דֶּרֶךְ הַנֶּאֱתָן, כִּמוֹ שֶׁמֶאֱכִילִין אֶת הַחוּלָה שְׁקָצִים וּרְמָשִׁים, אוֹ חֲמֵץ בַּפֶּסַח, אוֹ שֶׁמֶאֱכִילִין אוֹתוֹ בַּיּוֹם הַפְּפוּרִים. אָבֵל שֶׁלֹּא דֶּרֶךְ הַנֶּאֱתָן, כִּגוֹן שְׁעוֹשִׂין לוֹ רְטִיָּה אוֹ מְלַגְמָה מִחֲמֵץ אוֹ מִעֲרָלָה, אוֹ שֶׁמִּשְׁקִין אוֹתוֹ דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן מֵרַע עִם אֲסוּרֵי מֶאֱכָל, שֶׁהִרִי אֵין בָּהֶן הַנִּיָּה לַחֹךְ הָרִי זֶה מִתֵּר, וְאֶפְלוּ שֶׁלֹּא בְּמָקוֹם סְכָנָה: חוּץ מִכֻּלָּי הַפֶּרֶם וּבִשָּׂר בְּחֵלֶב שֶׁהֵן אֲסוּרִין, אֶפְלוּ שֶׁלֹּא דֶּרֶךְ הַנֶּאֱתָן; לְפִיכָךְ אֵין מִתְרַפְּאִין בָּהֶן, אֶפְלוּ שֶׁלֹּא דֶּרֶךְ הַנֶּאֱתָה, אֲלֹא בְּמָקוֹם סְכָנָה.

יב. מִי שֶׁנִּתֵּן עֵינָיו בְּאִשָּׁה וְחָלָה וְנָטָה לָמוֹת, וְאָמְרוּ הָרוּפְאִים אֵין לוֹ רְפוּאָה עַד שֶׁתִּבְעַל לוֹ אֶפְלוּ הִיתָה פְּנוּיָה, וְאֶפְלוּ לְדַבֵּר עִמּוֹ מֵאַחֲרֵי הַגִּדֵּר אֵין מוֹרִין לוֹ בְּכֶךְ, וְיָמוֹת וְלֹא יוֹרֵי לוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ מֵאַחֲרֵי הַגִּדֵּר: שֶׁלֹּא יִהְיוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הַפֶּקֶר, וְיִבּוֹאוּ בְּדְבָרִים אֵלּוּ לְפָרֵץ בְּעֲרִיּוֹת.

יג. כָּל הָעוֹבֵר מִדַּעְתּוֹ בְּלֹא אָנֹס עַל אַחַת מִכָּל מִצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתוֹרָה, בְּשָׂאֵט בְּנֶפֶשׁ לְהַכְעִיס הָרִי זֶה מְחַלֵּל אֶת הַשֵּׁם; וּלְפִיכָךְ נֶאֱמַר בְּשִׁבּוּעַת שָׁקֶר, "וְחִלַּלְתָּ אֶת-שֵׁם אֱלֹהֶיךָ, אֲנִי ה' " (ויקרא יט,יב). וְאִם עָבַר בַּעֲשֻׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל, הָרִי זֶה חָלַל אֶת הַשֵּׁם בְּרַבִּים. וְכֵן כָּל הַפּוֹרֵשׁ מִעֲבֻרָה אוֹ עֲשָׂה מִצְוָה, לֹא מִפְּנֵי דְּבַר בְּעוֹלָם, לֹא פֶחַד וְלֹא יִרְאָה, וְלֹא לְבִקֵּשׁ כְּבוֹד, אֲלֹא מִפְּנֵי הַבּוֹרָא בְּרוּךְ הוּא, כְּמִנִּיעַת יוֹסֵף הַצַּדִּיק עֲצֻמוֹ מֵאִשֶּׁת רַבּוֹ הָרִי זֶה מְקַדֵּשׁ אֶת הַשֵּׁם.

יד. וַיֵּשׁ דְּבָרִים אַחֲרִים שֶׁהֵם בְּכָלֵל חֲלוּל הַשֵּׁם, וְהוּא שִׁיעֲשֵׂה אָדָם גָּדוֹל בַּתוֹרָה וּמִפְּרָסֶם בַּחֲסִידוּת, דְּבָרִים שֶׁהִבְרִיּוֹת מְרַנְנִים אַחֲרָיו בְּשִׁבְלֵן, וְאָף עַל פִּי שֶׁאֵינֶם עֲבֻרוֹת הָרִי זֶה מְחַלֵּל אֶת הַשֵּׁם: כִּגוֹן שְׁלוּקָה וְאֵינוּ נוֹתֵן דְּמֵי הַלֶּקַח לְאַלְתֵּר, וְהוּא שִׁיעֲשֵׂה לוֹ, וְנִמְצְאוּ הַמוֹכְרִין תּוֹבְעִין אוֹתוֹ, וְהוּא מְקִיפֵן; אוֹ שִׁירְבָּה בְּשִׁחוּק, אוֹ בְּאֲכִילָה וּשְׁתִּיָּה אֲצֵל עַמִּי הָאֶרֶץ וּבִינֵיהֶן; אוֹ שֶׁאֵין דְּבוּרוֹ בְּנִחַת עִם הַבְּרִיּוֹת, וְאֵינוּ מְקַבִּילֵן בְּסִבָּר פָּנִים יְפוֹת,

אַלֹּא בַעַל קִטְטָה וְכַעַס ; וְכִיּוֹצֵא בַּדְּבָרִים הָאֵלֹו. הַכֹּל לְפִי גְדֻלּוֹ
שְׁלַחְכֶם צָרִיף שִׁידֻקְדֵּק עַל עֲצָמוֹ, וַיַּעֲשֶׂה לְפָנִים מְשׁוֹרֶת הַדִּין.
טו. וְכֵן אִם דִּקְדֵּק הֶחָכֶם עַל עֲצָמוֹ, וְהָיָה דְבוּרוֹ בְּנִחַת עִם
הַבְּרִיּוֹת, וְדַעַתּוֹ מְעַרְבֶת עִמָּהֶם, וּמִקְבִּילָן בְּסִכּוֹר פָּנִים יְפוֹת,
וְנִעְלָב מֵהֵן וְאֵינּוּ עוֹלָבָן, מְכַבֵּד לָהֵן וְאִפְלוֹ לְמִקְיָלִין לוֹ, וְנוֹשֵׂא
וְנוֹתֵן בְּאַמוּנָה, וְלֹא יִרְבֶּה בְּאַרְיָחוֹת עִמִּי הָאָרֶץ וַיִּשְׁיבָתָן, וְלֹא
יִרְאֶה תָמִיד אֲלֹא עוֹסֵק בַּתּוֹרָה עָטוּף בְּצִיצִית מְכַתֵּר בַּתְּפִלִּין,
וְעוֹשֶׂה בְּכֹל מַעֲשָׂיו לְפָנִים מְשׁוֹרֶת הַדִּין וְהוּא שְׁלֹא יִתְרַחֵק
הָרִבָּה, וְלֹא יִשְׁתּוּמֵם הָרִבָּה עַד שְׁיִמָּצְאוּ הַכֹּל מִקְלָסִין אוֹתוֹ
וְאוֹהֲבִין אוֹתוֹ, וּמִתְאַוִּין לְמַעֲשָׂיו: הֲרִי זֶה קִדְּשׁ אֶת הַשֵּׁם,
וְעָלָיו הַכְּתוּב אוֹמֵר "וַיֹּאמֶר לִי, עֲבָדִי-אֶתָּה יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר-בְּךָ
אֶתְפָּאֵר" (ישעיהו מט, ג).